

Otázka: Terorismus

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Kateřina Michálková

OBSAH

1. Úvod
2. Aktuální vývojové trendy terorismu

2.1 Cíle terorismu

2.2 Obsah terorismu

2.3 Prostředky a metody terorismu

2.4 Formy terorismu

2.5 Psychologický terorismus vs. psychologická válka

1. Závěry a doporučená opatření

Seznam použité literatury

1. Úvod

Terorismus byl odedávna průvodcem válek a společenských konfliktů. V žádném historickém období však neexistovala tak pestrá paleta motivů, organizačních metod a prostředků, jež charakterizuje jeho současný obsah. Historicky výjimečný je i masový účinek a globální dopad teroristických činů dneška.

Terorismus je metoda přesvědčování prostřednictvím strachu. Účelem může být zesměšnění vlády a zpochybnění její legitimacy, vyvolání paniky, děsu případně chaosu ve společnosti, upoutání veřejné pozornosti pro určité cíle (pokračování propagandy jinými prostředky), či dosažení konkrétního dílčího cíle (územní/správní autonomie, propuštění spolubojovníků, získání výkupného..)

Terorismus není druhem guerrillové války (i když může být jejím doplňkem), není ideologií nebo politickým hnutím (i když může být jejich nástrojem). Je to metoda nebo strategie, kterou používají skupiny či jednotlivci nejrůznějšího politického, náboženského nebo filozofického vyznání a přesvědčení v boji proti silnějšímu protivníkovi.

Vymezit pojem terorismus, jeho cíle, obsah, prostředky a metody je značně obtížné, protože v odborné literatuře můžeme najít celou řadu vymezení pojmu terorismus. Ačkoli se autoři ve vymezení tohoto pojmu značně různí, shodují se v tom, že vychází z latinského slova „terrere“, které odpovídá českému strašný nebo hrozný. Jednoduše by se tedy dalo říci, že terorismus v sobě zahrnuje takové činnosti a metody, které alespoň z části vyvolávají pocit strachu a hrůzy. V souvislosti s terorismem je nutné, alespoň na okraj, zmínit rozdíl mezi terorismem a terorem. Laik tyto pojmy většinou užívá jako synonyma, avšak teror proti terorismu postrádá politické cíle a je zaměřován proti konkrétním osobám. O teroru mluvíme například v souvislosti s vyděračstvím.

2. Aktuální vývojové trendy terorismu

V současné době dochází k velmi rychlým změnám kvality terorismu směrem od konvenčního (klasického) terorismu, tj. používání klasických metod a prostředků – atentáty, únosy, držení rukojmí, žhářství apod. k novým, nebezpečnějším formám. Je to dáno především možností zneužití kvalitativně nových prostředků a zbraní. Tato etapa je často označována jako superterorismus. Tento fenomén je spojován s použitím zbraní hromadného ničení (jaderné, radiační, chemické a biologické). S postupujícím vývojem se ale objevují na scéně nové druhy prostředků, jejichž zejména druhotné působení je plně srovnatelné s druhy výše jmenovanými. Jde o kategorii nekonvenčního terorismu, mezi jehož nejvíce sofistikované formy patří informační a psychologický terorismus.

2.1 Cíle terorismu

Z již uvedeného vyplývá, že cíle terorismu jsou stejně rozmanité jako jejich definice. Cíle vyplývají z účelu terorismu, tedy čeho chce být násilím dosaženo.

Cílem může být dosažení politických cílů, kriminálních cílů, ekonomických nebo jiných cílů.

Cílem terorismu uvnitř státu může být buď stát posílit (tzv. terorismus státní) nebo naopak stát rozložit (tzv. terorismus revoluční). Ale i samostatný stát se může uchýlit ke státnímu terorismu, to když je stát obviňován z podpory teroristické destabilizující akce, aby posílil autoritu, nebo když se uchýlí ke kobercovému bombardování se zničujícím efektem a k bombardování, které má definitivně zastrašit nepřítele. Pak je stát vlastně protagonistou válečných podob terorismu.

Jiným cílem může být například hrozba rozpoutání nukleárního konfliktu, která měla zaručit rovnováhu neměnnosti dohodnutého pořádku po druhé světové válce mezi dvěma velmocemi, USA a tehdejšího SSSR.

Terorismus je souvislosti se svými cíly považován za mimořádně ostrou formu psychologické

války, neboť čím je brutalita, rozsah útoku a jeho následky větší, tím pravděpodobněji bude dosaženo vytčeného cíle.

Samozřejmě, že účinky terorismu jsou znásobovány zájmem informačních médií. Sdělovací prostředky nechtěně umožňují teroristům, aby se jejich ideologie dostala k mnohem větší části společnosti, než by byli s to vlastními silami zajistit. Motivem je v tomto případě převážně konkurenční boj a komerční zájmy. Bez sdělovacích prostředků by teroristé nikdy nemohli dosáhnout takové úrovně propagandy, jaké se jim dostává. Toto jim pak následně umožňuje psychologicky působit na veřejnost a cíleně měnit její postoje. Vtého souvislosti chápeme terorismus jako specifickou formu psychologické války. Sdělovací prostředky však málokdy odhalí skutečný význam a podstatu událostí.

2.2 Obsah terorismu

Pohnutka ke vzniku terorismu bývá většinou politická, rasová, ekonomická nebo sociální diskriminace. Ideologické spektrum je rozloženo od krajně pravicových až po krajně levicové skupiny. Terorismus, zvláště zahraniční forma terorismu, společně s organizovaným zločinem patří k nejzávažnějším rizikům ohrožujícím celou společnost. Toto tvrzení pouze potvrzuje skutečnost, že podstatná část světa byla a je ohrožena terorismem s politickou nebo náboženskou motivací, stejně tak jako například s motivací drogovou.

V motivaci a kvalitě terorismu se dochází k velmi častým změnám. Dochází k posunu od klasického terorismu k novým formám seperterorismu, jako je informační terorismus, terorismus s použitím zbraní hromadného ničení a psychologické manipulace.

2.3 Prostředky a metody terorismu

Nový terorismus se vyznačuje transcendentními cíli a ochotou k sebeobětování, sahou dosáhnout hromadného ničivého účinku a specifickou organizací. Na rozdíl od tradičních forem nový teror většinou nemá konkrétní politickou agendu a v čase dosažitelné cíle.

Společným rysem jeho exponentu je extrémní výklad určité náboženské víry, černobílé vidění světa a přesvědčení o vlastní vyvolenosti k mesiášskému poslání svět očistit. Překážkou na cestě ke globální spáse je západní civilizace, její instituce a představitelé, kultura a symboly, způsob života. Z fanatické oddanosti víře a z pocitu odpovědnosti k úkolu, který přesahuje individuální život (zápas dobra se zlem, boj proti satanovi) vyplývá ochota k sebeoběti. Boj za svaté ideály je pro teroristu náplní života a smrt v něm životním vrcholem.

Prvním velkým aktem tohoto sebevražedného terorismu byl útok proti kasárnám mírových sil v Bejrútu v roce 1983, při němž zahynulo přes 300 amerických a francouzských vojáků. Z 283 sebevražedných útoků zaznamenaných v letech 1983 – 2000 jich mají 171 na svědomí Tamilští tygři, 91 islámští fundamentalisté a 21 kurdští separatisté.

Sebevražedný terorismus má řadu taktických výhod. Odpadá nákladná příprava únikových cest, což zjednodušuje organizaci plánování a snižuje náklady. Klesá možnost dopadení útočníka, čímž roste bezpečnost pro skupinu, z níž vzešel. Roste účinnost a přesnost útoku. Zvyšuje se psychologický dopad atentátu a to jak na společnost, proti níž útočí (děsivá mystická iracionalita sebeoběti), tak na společnost, z níž vychází (mobilizující mučednictví).

Dalším novým rysem je plošnost a brutalita. Politický terorismus se až na výjimky zaměřoval na vybrané individuální cíle – představitele státní a hospodářské moci. Tradiční terorista chtěl, aby hodně lidí přihlíželo, ale málo umíralo. Účelem útoku nového teroru je naopak zabít co nejvíc lidí, způsobit rozsáhlé materiální škody a hospodářské ztráty. Imperativem je vyvolat celospolečenskou paniku, hrůzu a strach, otrávit psychikou společnosti, zvíkat víru lidí ve schopnost vlády chránit své občany. Ze snahy o dosažení co nejmasovějšího efektu vyplývají pokusy nových teroristů získat zbraně hromadného ničení. Poprvé v historii byla taková zbraň – nervový plyn sarin – použita teroristy v tokijském metru v roce 1995. Japonská policie alezla v centrále sekty Óm šinrikjó komponenty k výrobě biologické zbraně a součásti raket krátkého doletu. Počet odhalených nebo neúspěšných teroristických pokusů získat nebo použít ZHN jde v 90. letech do desítek. Útok 11. září však ukázal, že dobře zorganizovaná akce za použití primitivních metod může mít účinek ZHN. Informační technologie umožňují teroristům vytvářet globální organizační sítě nového typu. Jejich struktury jsou, na rozdíl od tradičních skupin, volnějši a méně hierarchické. Oslabuje se jejich závislost na státech, jednotlivé skupiny jsou funkčně autonomní, nicméně připravené ke společné akci. Teroristé se organizují do globálně propojených sítí a semiautonomních buněk, které se sdružují a

přeskupují podle potřeb konkrétního úkolu.

Prostředky úzce korespondují s metodami terorismu. Lze říci, že teroristické skupiny mají velmi dobré finanční zázemí, vzhledem k tomu pro ně není velký problém nakoupit a posléze použít jakékoliv prostředky k teroristické akci. Teroristé nejčastěji pracují s plastickými trhavinami, moderními informačními technologiemi, chemickými a biologickými zbraněmi, ve svých řadách mají značný počet odborníků z různých oborů, včetně spolupráce s masmédií.

Metody terorismu se odrážejí v jeho provedení. Můžeme se setkat s bombovými útoky, což je nejběžnější typ teroristické akce. Bombové útoky lze z taktického hlediska rozlišit na útoky proti osobám, proti symbolickým cílům, proti významným cílům nebo na sérii útoků (kampaně). Za bombový útok ale můžeme považovat i „pouhou“ hrozbu použití výbušného zařízení nebo atrapy výbušného systému. Další typ teroristického útoku může být zadržení rukojmí a únosy, zastrašování a hrozby, vydírání, sabotáže a rozvratné operace, dezinformace a propaganda, ale také vraždy významných osob.

Všechny metody terorismu, jejich výběr a použití se vyznačují velkou bezohledností a brutalitou. Jsou podmíněny snahou o vyvolání maximálního psychologického efektu a tak aby vyvolaly pocit strachu a ohrožení u co největšího okruhu osob.

2.4 Formy terorismu

Jak již bylo uvedeno, takovým startérem pro vznik terorismu bývá náboženská, rasová, ekonomická nebo sociální diskriminace, odpírání práv na sebeurčení, na autonomii a samostatnost. Mluvíme o terorismu vnitřním a mezinárodním. Mezinárodní terorismus zahrnuje mezinárodní prvky, které se dotýkají bezpečnosti a zájmu více zemí. Naproti tomu vnitřní (domácí) terorismus se dotýká vnitřních zájmů a bezpečnosti pouze jedné země.

Podle cílů terorismu mluvíme o terorismu politickém, kriminálním (organizovaný zločin napojený na terorismus) a terorismus politický. Politický terorismus můžeme rozlišit na

povstalecký, vigilantistický, státní a státem sponzorovaný. Kdy povstalecký lze rozdelit na terorismus sociálně revoluční, pravicový, náboženský, nacionalistický, separatistický, enviromentální a terorismus monotématický. Cílem kriminálního terorismu je materiální prospěch a psychotický terorismus vede k uspokojení duševně nemocného člověka.

2.5 Psychologický terorismus vs. psychologická válka

Základní rozdíl mezi psychologickou válkou a psychologickým terorismem je především v období, kdy probíhá. Psychologická válka je vedena v době válečného konfliktu a je směřována proti nepřátelskému lidskému potenciálu za účelem změny jeho názorů, postojů a chování. Cílem je paralyzování vůle protivníka k odporu. Psychologický terorismus je aplikován i v mírové době (se stejnými cíli), ale s využitím informačního terorismu, předpokladem úspěchu je zajištění pozornosti médií. Lze konstatovat, že tyto dvě formy terorismu jsou na sobě životně závislé a nemohou bez sebe navzájem existovat.

1. 3. Závěry a doporučená opatření

Protiteroristická opatření by měla zahrnovat kromě technického a represivního komponentu i systém dlouhodobé systémové prevence a předcházení vyhrocenám situacím v islámském kulturním prostředí. Především bude třeba řešit některé problémy, které jsou s nárůstem islamisticky orientovaného teroru spojeny. Mezi nejdůležitější patří: vyřešit spravedlivě palestinskou otázku a problém Jeruzaléma; zlepšit ekonomické a sociální poměry islámského světa; neprosazovat takové formy reform, které jsou zásadně v rozporu s islámskými principy; nevyužívat islámského cítění pro vlastní geopolitické zájmy; nevnucovat západní politický model, ale spíše napomáhat vytváření segmentu občanské společnosti a větší politické participaci i pro umírněné islámské proudy; omezit zbytečné vměšování do vnitřních záležitostí islámského světa; snažit se o demokratizaci mezinárodních vztahů a neuplatňovat dvojí standardy vůči identickým jevům; zvýšit roli a respekt mezinárodního práva, OSN a omezit jednostranné akce; vyvarovat se přímé vojenské přítomnosti v islámských zemích, například za účelem ochrany represivních nelegitimních režimů; všemožně podporovat dialog

civilizací, vzájemné poznání a toleranci.

Vymítit terorismus ze společnosti je prakticky nemožné. Velké náboženské, finanční, kulturní a politické rozdíly vybízejí k páchání dalších a silnějších teroristických akcí. Nelze se domnívat, že se tato situace změní, neboť dokud budou světu vládnout hmotné statky a politické, náboženské a jiné neshody, budeme nadále přihlížet velkému množství teroristických útoků. Musíme se snažit tyto útoky odvracet a předcházet jim pomocí preventivních opatření, jako jsou například určení potencionálních cílů kritické infrastruktury, jejich charakteristika a charakteristika možných útočníků.

Použitá literatura a prameny

1. BRZYBOHATÝ, Marian. *Terorismus I*. 1. vydání Praha:

POLICE HISTORY, 1999. 141 s. ISBN 80-902670-1-7

1. Centrum bezpečnostních analýz. *Bezpečnostní témata 1/2001* (cit. 2008-05-12)

<http://www.iir.cz/upload/bezptemata12001.pdf>